

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2021.5(135).10
УДК 796.011.1:378.016

Долженко Л.П.
к.фіз.вих., доцент кафедри ТМФВ
Національного університету фізичного виховання і спорту України
Перегінець М.М.
к.фіз.вих., викладач кафедри ТМФВ
Національного університету фізичного виховання і спорту України
Веклич О.Ю.
Магістр кафедри ТМФВ
Національного університету фізичного виховання і спорту України

ВПЛИВ СЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ ВОЛЕЙБОЛОМ НА ФІЗИЧНУ ПІДГОТОВЛЕНІСТЬ СТУДЕНТОК ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

В даній статті розглянуто особливості впливу секційних занять волейболом на фізичну підготовленість студенток закладів вищої освіти. Викладено та обґрунтовано основні концептуальні підходи вдосконалення процесу фізичної підготовленості секційними заняттями з волейболу. Викладено основні аспекти та передумови розробки програми занять з волейболу для студентів закладів вищої освіти, яка включала теоретичну підготовку, практичну підготовку (загальну, спеціальну, технічну і тактичну), а також тестування фізичної підготовленості. На основі отриманих даних було розроблено практичні рекомендації, які можуть бути використані як викладачами ЗВО, так і тренерами з волейболу. Рекомендації містять комплекси фізичних вправ, які спрямовані на вдосконалення фізичних якостей студентів та методичні рекомендації щодо їхнього використання.

Встановлено позитивний вплив робленої програми на показники функціонального стану дихальної системи, а також на розвиток фізичних якостей. Позитивні значущі зміни відмічені у результатах тестів: стрибок у довжину з місця, згинання і розгинання рук в упорі лежачи, біг 100 м. Зазначене свідчить про позитивний вплив занять волейболом на швидкісно-силові якості, силу, а також бистроту.

Ключові слова: Фізичне виховання, студенти, волейбол, секційна робота.

Dolzhenko L., Perehinetc M., Vekleche O. The influence of sectional volleyball classes on the physical preparedness of students of higher education institutions. This article considers the features of the impact of sectional volleyball classes on the physical training of students of higher education institutions. The main conceptual approaches to improving the process of physical fitness by section volleyball classes are presented and substantiated. The main aspects and prerequisites for the development and program of volleyball classes for students of higher education institutions, which included theoretical training, practical training (general, special, technical and tactical), as well as testing of physical fitness. Based on the obtained data, practical recommendations were developed that can be used by both freelance teachers and volleyball coaches. The recommendations contain sets of physical exercises that are aimed at improving the physical qualities of students and guidelines for their use. The positive influence of the made program on indicators of a functional condition of respiratory system, and also on development of physical qualities is established. Positive significant changes were noted in the test results: long jump, flexion and extension of the arms in a supine position, running 100 m. This indicates the positive impact of volleyball on speed and strength, strength and speed.
Key words: Physical education, students, volleyball, section work.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. В останні роки відбулось чимало змін в організації фізичного виховання студентів. Зважаючи на умови сучасного ринку праці, який потребує високоосвічених фахівців із високим рівнем фізичної підготовленості, мобільності та працездатності, ключове значення в умовах закладу вищої освіти належить фізичному вихованню.

Трансформація українського суспільства, інноваційні зміни, які відбуваються в соціумі наклали свій відбиток на працю та відпочинок молоді, а також якісно вплинули на розвиток та функціонування фізичної культури. Несприятливі екологічні умови, стрімкий режим життя, відсутність необхідного об'єму рухової активності, стреси, шкідливі звички та інші фактори негативно позначаються на здоров'ї українців та, особливо, студентської молоді, яка є потенціалом нації [3].

Зараз в спеціальній літературі багато науковців звертають увагу на проблему недостатньої ефективності процесу фізичного виховання в зв'язку з переходом на кредитно-модульну форму навчання, що призвів до зменшення кількості академічних годин, які відводяться на фізичне виховання та його переходом в розряд самостійної роботи. Обсяг самостійної роботи зріс до 67% від загального навантаження з дисципліни фізичне виховання. Окреслені зміни вплинули на різке зниження рухової активності студентів [11].

На сьогоднішній день, перед фахівцями з фізичного виховання постають нові завдання, які зводяться до навчання студентів тим видам рухової активності, котрі доступні і привабливі у їхній дозвілєвій діяльності. Аналіз літератури з обраної проблематики вказує, що пріоритетним шляхом вирішення проблеми модернізації фізичного виховання студентів є розробка програм, які б були спрямовані на максимально можливе задоволення потреб студентів та враховували рівень їхнього здоров'я, фізичної підготовленості, фізичного розвитку. Одним із таких напрямків є організація секційної роботи в закладі. Серед видів спорту, які викликають найбільшу зацікавленість серед студентів, фахівці називають спортивні ігри. Дослідники [1,2] вказують на значну популярність волейболу серед здобувачів вищої освіти. Волейбол є засобом гармонійного фізичного, психологічного та інтелектуального розвитку студентської молоді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням сучасних підходів до організації фізичного виховання

студентів закладів вищої освіти займалися В.Б. Базильчук [1], І.Б. Верблюдов [4], В.Л. Волков [6], Н.І. Турчина [13]. **Источник ссылки не найден.**

На думку Н. І. Турчиної, обсяги фізичного навантаження сучасних студентів повинні бути наступними: ранкова гімнастика повинна здійснюватися ними 7 разів на тиждень, 1 раз на тиждень повинні відбуватися навчальні заняття з фізичного виховання, обсяг факультативних занять або занять у спортивній секції повинен складати не менше 2 разів на тиждень. Протягом року студенти повинні брати участь у змаганнях близько 7-8 разів на рік [8].

Змінити ставлення студентської молоді до занять фізичним вихованням, власного здоров'я та активізувати фізкультурно-оздоровчу діяльність можливо за рахунок надання їм можливості вільного вибору виду рухової активності, при цьому враховуючи їх мотиви, потреби, інтереси та життєві плани. Більшість учених притримуються думки про те, що покращення стану студентської молоді можливе за рахунок відвідування ними спортивних секцій у ЗВО.

В. Б. Базильчук розроблено організаційну секційну модель. Відповідно до неї спеціалізовані структурні підрозділи ЗВО володіють повноваженнями щодо активізації спортивно-оздоровчої діяльності студентів, як у режимі навчання, так і у позанавчальний час, вихідні дні, а також під час канікул [1]. Збільшити рухову активність дослідник пропонує за рахунок відвідування додаткових занять з обраного виду спорту в поза аудиторний час.

І. Б. Верблюдов [4] розробив індивідуальну модель організації занять, яка базується на активізації просвітницької роботи за рахунок методичної підготовки студентів, яка повинна здійснюватися під час самостійних завдань теоретичного та практичного характеру з метою поліпшення фізичного здоров'я і підготовленості. Автором [12, 9] розроблена програма самостійного використання, як фактор поліпшення функціонального стану і поліпшення рівня фізичної підготовленості студентів, у вигляді спецкурсу «Індивідуальна тренувально-оздоровча робота». Програма спецкурсу включає проведення лекційних, семінарських і практичних занять, які передбачають оволодіння студентами методикою оцінки рівня розвитку особистих фізичних якостей.

Одним з найбільш перспективних напрямків оптимізації фізичного виховання у ЗВО є вдосконалення освітньої моделі на основі гуманізації програмних засад, професійно-орієнтованої спрямованості, вільного вибору спортивної спеціалізації, активності педагогів щодо впровадження інноваційних технологій та індивідуалізації навчального процесу [10].

Вивчення досвіду зарубіжних країн щодо цього питання є досить цікавим. Ю. Войнер досліджуючи сучасну організацію фізичної підготовки Польських ЗВО вказує на те, що дана система передбачає розподіл студентської молоді на декілька груп: загальної фізичної підготовки; спортивної спеціалізації; лікувальної фізичної культури [5]. Обсяг навчального навантаження з фізичної підготовки в ЗВО Польщі складає 120-180 годин. Заняття з фізичного виховання проводяться протягом навчання на 1-3 курсах [13].

У ЗВО Югославії фізичне виховання як навчальна дисципліна, спрямована на фізичну підготовку молоді здійснюється виключно на 1 курсі навчання в обсязі 4 годин на тиждень [6], при цьому студентський контингент розподіляється на три окремі групи: основну, спортивного вдосконалення та спеціальну медичну групу. До програми з фізичного виховання студентів, які входять до складу основної групи включено засоби легкої атлетики, спортивних ігор, плавання, видів спортивної боротьби, малого та великого тенісу. При цьому обов'язкові контрольні нормативи включають біг на 2500 м (для юнаків) та 1200 м (для дівчат) та нормативи з плавання на 50 м.

Реалізацію програми «Спорт для всіх» та розвиток масового спорту у Швеції покладено на Державну спортивну корпорацію, котра діє на правах комітету з фізичної культури. Місцеві союзи та спортивні клуби, які створені у ЗВО підпорядковуються вказаній структурі.

Слід вказати, що в системі фізичного виховання студентів США не існує єдиної програми. Право на розробку власних рекомендацій відповідно до умов, потреб, традицій, викладацького складу, а також матеріально-технічної бази має кожен штат, округ чи окремий ЗВО. Як зазначає О. Євтеєва, О. Швець [9], заняття з фізичної підготовки чи спорту проводяться у кожному ЗВО. В той же час, справами студентського масового спорту опікується Національна асоціація студентського спорту. Фізичне виховання студентів в ЗВО США здійснюється засобами спортивної підготовки з обраних видів. Як правило, лише на 1 курсі є обов'язкові заняття фізичними вправами, а курс оздоровчого фізичного тренування передбачений в усіх університетах (Health related fitness training).

Слід відмітити, що оздоровча спрямованість процесу фізичного виховання спостерігається в країнах, де управління системою фізичного виховання здійснюють державні органи влади. Обсяги навантаження, які відводяться на фізичне вдосконалення майбутнього спеціаліста, регулюються програмою, в якій зазначена конкретна кількість годин та календарем фізкультурно-оздоровчих заходів. У той же час, у державах з високим рівнем економіки відмічається дотримання принципу гуманістичності та принципу всебічного та гармонійного розвитку особистості [6]. Таким чином, особливий підхід до організації фізичного виховання у ЗВО має кожна окремо взята країна, але скрізь цей процес є обов'язковим для повноцінного розвитку студентів.

Порівняльний аналіз кількості навчальних годин, які відводяться на фізичне виховання та передбачені програмами ЗВО, свідчить про те, що у ЗВО України та Польщі кількість годин є найменшою та складає 120, у Казахстані – 450, у Республіці Білорусь – 560, у Росії – 400. Зазначена кількість годин з фізичного виховання є недостатньою для гармонійного та всебічного розвитку студентів.

Дослідження проблем, що стосуються організації фізичного виховання у ЗВО України вказує на необхідність пошуку нових підходів, які формуватимуть у студента бажання мати високий рівень здоров'я.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як свідчать дані наукових досліджень та власного практичного досвіду, одним з найпопулярніших видів спорту серед студентів є волейбол. Однак, ефективне використання засобів волейболу з метою поліпшення фізичної підготовленості студентів в процесі фізичного виховання неможливе без обґрунтованих методик організації та проведення занять.

Саме тому, в процесі дослідження нами було розроблено програму занять з волейболу для студентів ЗВО, яка

включає теоретичну підготовку, практичну підготовку (загальну, спеціальну, технічну і тактичну), а також тестування (табл. 1).

Таблиця 1

Структура програми занять секційних занять волейболом

№	Розділ та зміст занять	Кількість годин
1.	Теоретична підготовка	5
–	Історія розвитку волейболу	1
–	Правила безпеки під час занять волейболом	1
–	Відомості про вплив занять волейболом на показники фізичної підготовленості	1
–	Санітарно-гігієнічні вимоги до спортивного інвентарю та обладнання	1
–	Лікарський контроль та самоконтроль	1
2.	Практична підготовка	
2.1	Загальна фізична підготовка	8
–	Загально розвивальні вправи (на місці, в русі)	4
–	Вправи з предметами (м'ячами)	4
2.2	Спеціальна фізична підготовка	25
–	Вправи, спрямовані на розвиток сили	5
–	Вправи, спрямовані на розвиток гнучкості	5
–	Вправи, спрямовані на розвиток швидкості	5
–	Вправи, спрямовані на розвиток витривалості	5
–	Вправи, спрямовані на розвиток координаційних здібностей	5
2.3.	Технічна підготовка	36
–	Техніка стійок і переміщень	6
–	Техніка прийому м'яча	6
–	Техніка передач м'яча (двома руками зверху, двома руками знизу)	6
–	Техніка подач м'яча (нижня пряма подача, верхня пряма подача)	6
–	Техніка блокування	6
–	Техніка нападаючого удару	6
2.4	Тактична підготовка	10
3.	Тестування	4
–	Оцінка фізичної підготовленості	4
Загальна кількість годин		88

Основною метою даної програми було вдосконалення фізичної і технічної підготовленості студентської молоді в процесі занять з волейболу. Програма вирішувала ряд завдань

- 1) формування інтересу та залучення студентів до регулярних занять волейболом в позанавчальний час;
- 2) сприяння оздоровленню та удосконаленню анатомо-фізіологічних показників студентської молоді;
- 3) підвищення рівня фізичної підготовленості загалом та вдосконалення рівня розвитку окремих фізичних якостей, покращення технічної підготовленості.

Заняття проводились двічі на тиждень протягом 5 місяців. Тривалість заняття складала 2 години. До занять було залучено 20 студенток.

Заняття мало типову структуру урочної форми проведення занять в фізичному вихованні, а саме включало підготовку, основну і заключну частини.

Мета підготовчої частини заняття (15 % від загального часу заняття) зводилась до підготовки організму студентів до виконання основної роботи, а також створення відповідного психологічного налаштування на майбутню діяльність. Підготовча частина містила загально розвиваючі вправи.

Основну частину заняття (75 % від загального часу заняття) було присвячено теоретичній підготовці, спеціальній фізичній, технічній, а також тактичній підготовці. Наприкінці основної частини заняття відводився час для виконання комплексу вправ, котрі спрямовані на цілеспрямований розвиток фізичних якостей студентів.

В заключній частині заняття, яка займала, близько 10 % від загального часу заняття, виконувались вправи, спрямовані на зниження показників функціональних систем організму та прискорення процесів відновлення після фізичних навантажень.

Основним критерієм ефективності розробленої програми був рівень фізичної підготовленості студентів, який оцінювався на основі виконання ними комплексу рухових тестів.

Оцінку функціонального стану серцево-судинної та дихальної систем організму студенток здійснювали на основі вимірювання наступних показників: частота серцевих скорочень у стані відносного спокою (ЧСС_{сп}), систолічного (АТ_{сист}) та діастолічного (АТ_{діаст}) артеріального тиску, життєвої ємності легень (ЖЄЛ).

Також для оцінки функціонального стану дихальної системи, було використано функціональні проби із довільною затримкою дихання на вдиху та видиху – проби Штанге та Генча (табл. 2).

Таблиця 2.

Показники функціонального стану серцево-судинної та дихальної систем студенток, які займались волейболом

Показник	Середньостатистичні значення			
	до експерименту		після експерименту	
	x	S	x	S

ЧССсп, уд·хв ⁻¹	75,1	6,7	73,8	5,2
АТсист, мм рт. ст.	119,1	14,3	117,3	13,8
АТдіаст, мм рт. ст.	75,8	10,2	74,7	9,8
ЖЄЛ, мл	2565,0	480,0	2761,5*	230,1
Проба Штанге, с	35,4	4,5	43,1*	4,2
Проба Генча, с	21,8	3,2	27,3*	3,3

Примітка. * – $p \leq 0,05$ у порівнянні з результатами, зареєстрованими на початку дослідження

Так, нами було встановлено, що статистично значимі ($p \leq 0,05$) зміни під впливом занять волейболом відбулись у показнику ЖЄЛ, який характеризує функціональний стан дихальної системи студенток.

В процесі оцінювання здатності до довільної затримки дихання та вдиху та видиху нами було відмічено статистично достовірне покращення результатів у пробах Штанге та Генча студенток наприкінці експерименту. Таким чином, варто відзначити позитивний вплив занять волейболом на показники дихальної системи студенток.

Фізична підготовленість є одним із найбільш вагомих показників здоров'я людини, а в практиці фізичного виховання студентської молоді вона розглядається як основний критерій його ефективності.

Саме тому, основним критерієм ефективності залучення студенток до систематичних занять волейболом був рівень їх фізичної підготовленості, котрий визначався нами на основі виконання рухових тестів таких, як: біг 100 м, стрибок у довжину з місця, згинання і розгинання рук в упорі лежачи, човниковий біг 4*9 м, нахил з положення сидячи.

В процесі оцінки швидкісних здібностей нами було застосовано руховий тест – біг на дистанцію 100 м з максимальною швидкістю. Результати, котрі були отримані нами наприкінці експерименту свідчать про статистично значимі ($p \leq 0,01$) зміни у розвитку бистроти студенток. Так, на початку дослідження результати студенток склали $13,8 \pm 0,06$ с, а наприкінці – $12,7 \pm 0,08$ с (рис. 1).

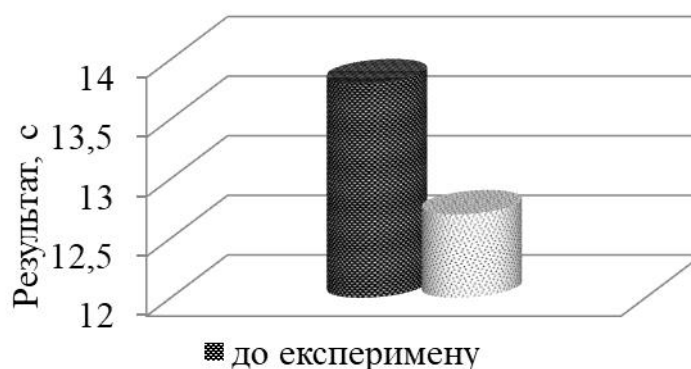

Рис. 1 Динаміка результатів тесту біг на 100 м студенток до та після педагогічного експерименту

Аналіз результатів студенток у тесті човниковий біг 4*9 м свідчить про тенденцію до покращення координаційних здібностей, зокрема спритності, протягом педагогічного експерименту, зважаючи на те, що достовірних відмінностей виявлено не було ($p \geq 0,05$). Результати студенток на початку експерименту склали $10,2 \pm 0,3$ с, а по завершенню експерименту – $10,1 \pm 0,4$ с.

Оцінка швидкісно-силових здібностей студенток, яка здійснювалась нами на основі виконання тесту стрибок у довжину з місця, дала змогу встановити статистично значуще ($p \leq 0,01$) їх покращення під впливом занять волейболом. Так, на початку дослідження показники студенток становили $207,3 \pm 1,12$ см, а в кінці експерименту – $227,4 \pm 1,15$ см (рис. 2).

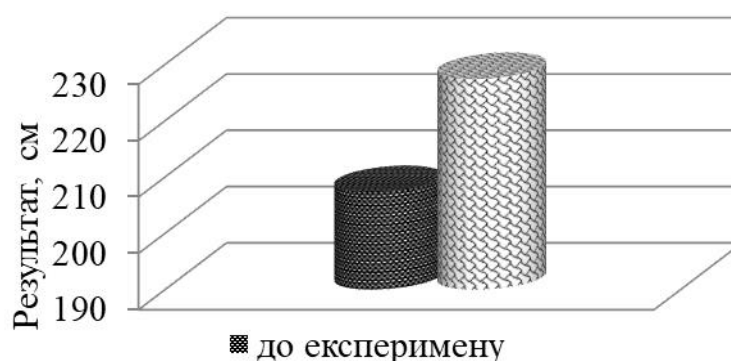

Рис. 2 Динаміка результатів тесту стрибок у довжину з місця студенток до та після педагогічного експерименту

Статистично значущі ($p \leq 0,01$) позитивні зміни були виявлені нами в процесі оцінки силових здібностей студенток. Так, рівень розвитку сили м'язів верхнього плечового поясу дівчат значно покращився протягом експерименту з $25,6 \pm 1,7$ разів до $34,8 \pm 1,6$ разів. (рис. 3)

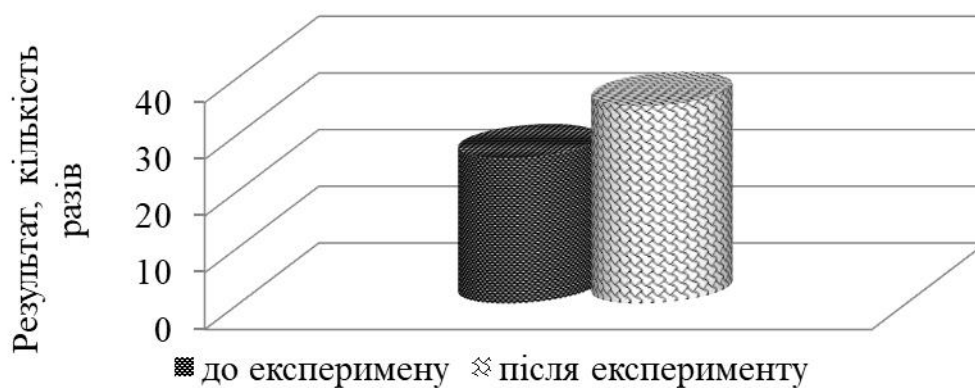

Рис. 3 Динаміка результатів тесту згинання і розгинання рук в упорі лежачи студенток до та після педагогічного експерименту

Незважаючи на те, що в процесі проведення експерименту, нами не були зафіксовані статистично значущі зміни у показниках тесту нахил з положення сидячи студенток, варто відзначити, що нами виявлена тенденція до покращення гнучкості. Так, на початку експерименту результати дівчат складала $13,4 \pm 1,27$ см, а в кінці – $14,7 \pm 1,6$ см.

Таким чином, очевидним є висновок про те, що секційні заняття волейболом в позаакадемічний час справили позитивний вплив на фізичну підготовленість студенток, а саме на рівень розвитку наступних рухових якостей: швидкості, сили верхнього плечового поясу та швидко-силових якостей дівчат. Вище зазначені дані свідчать про наявність позитивного ефекту від занять волейболом, що, на нашу думку, обумовлено участю в роботі великої кількості м'язових груп.

Отримані нами результати в ході дослідження доповнюють вже існуючі дослідження організації процесу фізичного виховання студентів та вдосконалення фізичної підготовки засобами волейболу, серед яких роботи Глуценко О.Д. [7]; Груцяк Н.Б., Темченко В.А., Усова Т.Е. [8]; Євтеєва О.О., Швець О.П. [9].

Висновки. В процесі дослідження нами було обґрунтовано та розроблено програму секційних занять з волейболу для студенток, яка складалась із теоретичної та практичної частин. Остання, в свою чергу, включала загальну, спеціальну, технічну і тактичну підготовку та тестування.

Встановлено позитивний вплив робленої програми на показники функціонального стану дихальної системи організму студенток, а також на розвиток фізичних якостей. Позитивні значущі зміни відбулись у результатах рухових тестів: стрибок у довжину з місця, згинання і розгинання рук в упорі лежачи, біг 100 м. Зазначене свідчить про позитивний вплив занять волейболом на швидко-силові якості, силу, швидкість та функціональні можливості дихальної системи організму студенток, які займались волейболом в процесі фізичного виховання в позаакадемічний час.

Перспективи подальших досліджень. Ми відносимо пошук та розробку засобів і методів, що сприятимуть залученню молоді до ведення здорового способу життя та занять спортом.

Література

- 1.Базильчук В. Б. Організаційні засади активізації спортивно-оздоровчої діяльності студентів в умовах вищого навчального закладу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. вих. і спорту : спец. 24.00.02 "фізичне виховання різних груп населення" / Базильчук В. Б. – Львів, 2004. – 22 с.
- 2.Баліцька Є. П. Мотивація студентів до занять фітнесом в технічному вищому навчальному закладі / Є. П. Баліцька. // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2013. – №6. – С. 3–6.
- 3.Башевець Н. А. Сучасні особливості педагогічного процесу фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів і рекомендації щодо його вдосконалення. / Н. А. Башевець. // Наука і освіта. – 2016. – №4. – С. 105–111.
- 4.Верблюдов І. Б. Оптимізація індивідуальної тренувально-оздоровчої програми для студентів вищих педагогічних навчальних закладів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. вих. і спорту : спец. 24.00.02 "фізичне виховання різних груп населення" / Верблюдов І. Б. – Харків, 2007. – 20 с.
- 5.Войнер Ю. В. Фізичне виховання в польських вищих школах. / Ю. В. Войнер. // Теорія і практика фізичної культури. – 2000. – №12. – С. 45–51.
- 6.Волков В. Л. Основи теорії та методики фізичної підготовки студентської молоді / В. А. Волков. – Київ: Освіта України, 2008. – 256 с.
- 7.Волков В. Л. Розвиток фізичних здібностей студентів у системі фізичної підготовки / В. Л. Волков. – Київ: Освіта України, 2011. – 420 с.
- 8.Глуценко О. Д. Волейбол як засіб покращення фізичної підготовки студентів / О. Д. Глуценко. // Професійно-прикладні дидактики. – 2016. – №2. – С. 25–29.
- 9.Груцяк Н. Б. Волейбол: основи теорії і практики навчання в вузі. / Н. Б. Груцяк, В. А. Темченко, Т. Е. Усова. – Харків: ХНУ імені В. Каразіна, 2014. – 229 с.
10. Євтеєва О. О. Ефективність застосування методики проведення занять з фізичного виховання в ЗВО засобами волейболу / О. О. Євтеєва, О. П. Швець. // Вплив занять різними видами спорту на фізичні якості студентської молоді. – 2019. – №2. – С. 11–14.
11. Ібрагімова Л. С. Стратегічні напрямки вдосконалення системи фізичного виховання студентів ВУЗів / Л. С. Ібрагімова. // Молодий вчений. – 2016. – №3. – С. 611–619.

12. Скачек А. І. Оптимізація програми з фізичного виховання шляхом включення пляжного волейболу як засобу виховання студентів ВНЗ / А. І. Скачек. // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. – 2013. – №112. – С. 322–324.
13. Турчина Н. І. Сучасні особливості педагогічного процесу фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів технічного профілю і рекомендації щодо його вдосконалення / Н. І. Турчина. // Здоровий спосіб життя. – 2007. – №22. – С. 45–53.

Reference

1. Bazilchuk V. (2004) Organizational principles of activation of sports and health activities of students in terms of higher education: author's ref. dis. for science. degree of Cand. Sciences in Phys. out and sports: special. 24.00.02 "physical education of different groups of the population" / Bazilchuk V. - Lviv. - 22 p.
2. Balitska E. (2013) Motivation of students for fitness classes in a technical higher education institution / E. Balitska. // Pedagogy, psychology and medical and biological problems of physical education and sports. - №6. - P. 3–6.
3. Bashevets N. (2016) Modern features of the pedagogical process of physical education of students of higher educational institutions and recommendations for its improvement. / N. Bashevets. // Science and education. №4. - P. 105–111.
4. Verblyudov I. (2007) Optimization of the individual training and improving program for students of higher pedagogical educational institutions: author's ref. dis. for science. degree of Cand. Sciences in Phys. out and sports: special. 24.00.02 "physical education of different groups of the population" / Verblyudov I. - Kharkov. - 20 p.
5. Voiner Yu. V. (2000) Physical education in Polish universities. / Yu. V. Voiner. // Theory and practice of physical culture. - №12. - P. 45–51.
6. Volkov V. (2008) Fundamentals of theory and methods of physical training of student youth / VA Volkov. - Kyiv: Education of Ukraine. - 256 p.
7. Volkov V. (2011) Development of physical abilities of students in the system of physical training / V. Volkov. - Kyiv: Education of Ukraine. - 420 p.
8. Glushchenko O. (2016) Volleyball as a means of improving the physical training of students / OD Glushchenko. // Professional and applied didactics. - №2. - P. 25–29.
9. Grutsyak N. (2014) Volleyball: basics of theory and practice of higher education. / N. Grutsyak, V. Temchenko, T. Usova. - Kharkiv: KhNU named after V. Karazin. - 229 p.
10. Yevteeva O. (2019) Effectiveness of application of methods of conducting physical education classes in ZVO by means of volleyball / OO Yevteeva, OP Shvets. // Influence of various sports on the physical qualities of student youth. - №2. - P. 11–14.
11. Ibragimova L. (2016) Strategic directions of improving the system of physical education of university students / L. Ibragimova. // Young scientist. №3. - P. 611–619.
12. Skachek A. (2013) Optimization of the program of physical education by including beach volleyball as a means of educating university students / A. Skachek. // Bulletin of Chernihiv National Pedagogical University. - 12112. - P. 322–324.
13. Turchyna N. (2007) Modern features of the pedagogical process of physical education of students of higher educational institutions of technical profile and recommendations for its improvement / N. Turchyna. // Healthy Lifestyle. - №22. - P. 45–53.

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2021.5(135).11
УДК: 796.06 (045)

Дорофєєва Т. І.
кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент
Харківська державна академія фізичної культури

ЗАСТОСУВАННЯ ВИМОГ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ І ВПОРЯДКОВАНИХ СТАНДАРТАМИ ПРАКТИК ДО УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНИХ ПОСЛУГ

Фізкультурно-спортивні послуги, як і будь-які інші послуги населенню, мають відповідати встановленим вимогам і задовольняти потреби замовника. Система управління якістю (СУЯ) - система управління, яка спрямовує та контролює діяльність організації щодо забезпечення необхідної якості послуг. Розроблення програми запровадження системи управління якістю в органах України, що надають послуги, обумовлена: відсутністю єдиних для всіх органів виконавчої влади стандартів і процедур діяльності; недостатньою орієнтованістю діяльності органів виконавчої влади на задоволення потреб споживачів, зокрема у сфері надання послуг; низькою якістю значної кількості послуг, що надаються органами виконавчої влади; потребою у здійсненні заходів запобігання проявам корупції серед посадових осіб, уповноважених на виконання функцій держави. Міжнародні стандарти і впорядковані стандартами практики управління якістю фізкультурно-спортивних послуг (ФСП), мають бути використані одночасно із застосуванням стратегічного менеджменту і стандартів серії ISO 9000 щодо розв'язання завдань покращення СУЯ ФСП.

Ключові слова: ISO, система управління якістю, послуга, фізкультурно-спортивна послуга, стандарти серії ISO 9000, бенчмаркінг.

Dorofeeva Tatiana. Application of the requirements of international standards and practices ordered by standards